Nr 14

Näringsutskottets betänkande i anledning av motion om förbud i vissa fall mot utländskt förvärv av svenska företag.

Ärendet

I motionen 1972:1323 av herrar Hugosson (s) och Göransson (s) hemställs att riksdagen skall besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t begära att förslag till lagstiftning som gör det möjligt att förhindra utländskt förvärv av svenskt företag som bedöms vara av vitalt intresse att behålla i svensk ägo snarast föreläggs riksdagen.

Motionen

Näringslivets under 1960-talet alltmer ökade internationalisering, vilken för Sveriges del inneburit såväl en växande utländsk företagssektor som en expansion av svenska företag utomlands, har enligt motionärerna i stort sett varit till fördel för Sveriges ekonomiska utveckling. En alltför stor utländsk företagssektor sägs dock kunna medföra vissa problem. Bl. a. skulle en fortsatt utjämnings- och jämlikhetspolitik och en fördjupad företagsdemokrati kunna komma att försvåras.

Motionärerna anser att det finns anledning att ställa sig mera positiv till utländska nyetableringar än till utländska uppköp av expanderande svenska företag. I det förra fallet tillförs det svenska näringslivet produktionsresurser och nytt kunnande, medan i det senare fallet svenska expansionsresurser förs över i utländsk ägo.

Nuvarande lagstiftning gör det möjligt att kontrollera och faktiskt pröva uppköp av svenska företag i stort sett endast beträffande banker, gruvföretag och skogsföretag med vidsträckt fast egendom, framhåller motionärerna. Den föreslagna förstärkningen av lagstiftningen på området skulle inte vara förenlig med fullt svenskt medlemskap i EEC men bedöms vara genomförbar då ett sådant medlemskap är uteslutet.

Tidigare riksdagsbehandling av liknande förslag

En motion med samma syfte som den nu föreliggande väcktes vid 1971 års riksdag. Näringsutskottet (NU 1971:43) uttalade förståelse för motionärernas synpunkt att en okontrollerad expansion av främmande företag i Sverige skulle kunna komma att medföra en rad ekonomiska och politiska problem. Utskottet ansåg sig ha anledning att räkna med att Kungl. Maj:t fortlöpande följde utvecklingen och i den mån internationella åtaganden möjliggjorde det skulle vidta de åtgärder som kunde vara befogade. Med denna motivering avstyrkte utskottet motionen, som

avslogs av riksdagen. I en reservation till utskottets betänkande förordade vänsterpartiet kommunisternas representant i utskottet att motionen skulle bifallas.

Upplysningar i anslutning till motionen

I näringsutskottets betänkande 1971:43 lämnas vissa uppgifter om etableringsrestriktioner samt om utländsk företagsetablering i Sverige och svensk etablering i utlandet. Till detta betänkande hänvisas för utförligare uppgifter än som ges här. I betänkandet lämnas också en översikt över metoder som i vissa andra länder – Canada, Storbritannien, Belgien och Frankrike – utnyttjas för att kontrollera utländska investeringar.

Utländska företags etablering i Sverige sker vanligen genom att de bildar dotterbolag eller genom att de helt eller delvis köper aktierna i svenskägda aktiebolag. Enligt aktiebolagslagen får utlänningar inte vara stiftare av aktiebolag eller utöva vissa funktioner såsom att vara styrelseledamot, verkställande eller vice verkställande direktör, firmatecknare och revisor. I flertalet fall kan dock kommerskollegium ge dispens från dessa förbud.

Utländskt företags näringsverksamhet i Sverige genom filial regleras genom lagen (1968:555) om rätt för utlänning och utländskt företag att idka näring här i riket. Verksamhet genom filial får drivas endast efter särskilt tillstånd. Filialer skall registreras hos patent- och registreringsverket. Från det generella kravet på näringstillstånd kan Kungl. Maj:t medge undantag bl. a. om det är påkallat av hänsyn till överenskommelse med främmande stat eller till det nordiska ekonomiska samarbetet.

Enligt lagen (1916:156) om vissa inskränkningar i rätten att förvärva fast egendom eller gruva eller aktier i vissa bolag får utländska medborgare eller utländska juridiska personer inte utan särskilt tillstånd förvärva fast egendom, inmuta mineralfyndighet, förvärva eller bearbeta inmutad fyndighet eller idka gruvdrift i Sverige. Lagens huvudsyfte är att hindra att svenska naturtillgångar okontrollerat övergår i utländsk ägo. Om svenskt aktiebolag med namnaktier har genom s. k. utlänningsklausul i bolagsordningen på visst sätt inskränkt möjligheten för utlänningar och för rättssubjekt där det kan finnas utländskt inflytande att förvärva aktier i bolaget, får bolaget förvärva fast egendom eller gruva utan krav på tillstånd enligt inskränkningslagen.

Under perioden efter 1945 är enligt föreliggande uppgifter antalet fall då svenska företag förvärvat företag utomlands större än antalet fall då utländska företag övertagit svenska företag. Företag i Sverige som ägs eller kontrolleras av utländska intressen torde f. n. sysselsätta omkring 70 000 personer, medan svenska företag utomlands sysselsätter cirka 200 000 personer. Antalet registrerade filialer till utländska företag är f. n. 29.

Koncentrationsutredningen (Fi 1962:37; ordförande: professor Guy Arvidsson) skall enligt tilläggsdirektiv, som utfärdats 1971, göra en

undersökning av konsekvenserna för svensk ekonomi och ekonomisk politik av de internationella företagens växande betydelse. Avsikten är att undersökningen skall ge en översikt över olika typer av internationella företag och deras andelar av produktion och marknader på olika områden, i första hand i Sverige, samt omfatta en analys av orsakerna till de internationella företagens framväxt och belysa den roll som bl. a. stordriftsfördelar, produktsammansättning och monopolsträvanden kan spela därvidlag. Den centrala problemställningen för utredningen anges vara vilka effekter utvecklingen mot allt flera och större internationella företag har och kan komma att få på den svenska ekonomin. Analysen härav bör omfatta frågan om vilken inverkan denna utveckling kan få på möjligheterna att uppnå nationella ekonomisk-politiska och näringspolitiska mål i fråga om bl. a. ekonomisk stabilitet och tillväxt samt inkomst- och förmögenhetsfördelning.

Utskottet

Med hänvisning till vad utskottet förra året (NU 1971:43) anförde i anledning av en motion med i huvudsak samma motivering och yrkande som den nu föreliggande motionen avstyrker utskottet denna. Utskottet hemställer alltså

att riksdagen avslår motionen 1972:1323.

Stockholm den 7 mars 1972

På näringsutskottets vägnar

INGVAR SVANBERG

Närvarande: herrar Svanberg (s), Regnéll (m), Börjesson i Glömminge (c), Bengtsson i Landskrona (s), Andersson i Örebro (fp), Haglund (s), Andersson i Storfors (s), Gustafsson i Byske (c), Rask (s), Ericsson i Åtvidaberg (fp), Blomkvist (s), Sjönell (c), Wååg (s) och Clarkson (m).

Göteborgs Offsettryckeri AB 72 1196 S